

STANOWISKO FUNDACJI GREEN REV INSTITUTE
W PRZEDMIOCIE RAPORTU NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI LLO.034.001.2020
„SYSTEM KONTROLI BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI W POLSCE – STAN OBECNY
I POŻĄDANE KIERUNKI ZMIAN”

W ostatnim czasie światło dzienne ujrzał raport Najwyższej Izby Kontroli pod tytułem „System kontroli bezpieczeństwa żywności w Polsce – stan obecny i pożądane kierunki zmian”, którego nadrzędnym celem było wypracowanie projektu kierunkowych rozwiązań problemu nadzoru nad kompleksowo ujętym zagadnieniem bezpieczeństwa żywności w Polsce, a które to propozycje te wynikają głównie z ustaleń dotychczas przeprowadzonych kontroli przez NIK. Jednak równie istotnym celem sporządzenia tego raportu było wykrycie nieprawidłowości, którymi dotknięty jest system nadzorowania bezpieczeństwa żywności w Polsce oraz ich kompleksowe zaprezentowanie w ramach sporządzonego raportu.

Ustalenia poczynione przez NIK są przerażające – powinny one skłonić osoby czytające do refleksji. Z raportu wynika bowiem, że na tle innych krajów w Europie **Polska dźwży niechlubne miano „lidera” w produkcji niebezpiecznej żywności**. Systemowa kontrola nad ubojem i suplementacją jest jedynie fasadowa – w praktyce jest znikoma, **co ma druzgocące skutki wobec życia i zdrowia konsumenta**.

Poniżej prezentujemy najbardziej wstrząsające wnioski, które można odnaleźć w raporcie, którego dotyczy niniejsze stanowisko:

- *“W roku 2018 najczęściej identyfikowane zagrożenie, które było przyczyną zgłoszenia do RASFF¹ powiadomień dotyczących produktów z Polski, to występowanie niebezpiecznych dla zdrowia bakterii Salmonella, przede wszystkim w mięsie drobiowym i produktach pochodnych (65 powiadomień), mięsie i produktach mięsnych innych niż drób (trzy powiadomienia), jajach (dwa powiadomienia)”;*

¹ RASFF - System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach; *Rapid Alert System for Food and Feed*.

- *“Drugim najczęściej notowanym w RASFF zagrożeniem wykrywanym w produktach pochodzących z Polski była obecność bakterii **Listeria monocytogenes w rybach** (głównie wędzonych na zimno), **mięsie** i produktach innych niż drobiowe, **mięsie drobiowym**”;*
- *“W 2020 r. Bułgarski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (BFSA) zidentyfikował **dwie przesyłki mrożonych udek z kurczaka z Polski dla Bułgarii zakażonych bakterią Salmonella**. Całkowita ilość zakwestionowanego mięsa wyniosła **32,3 tony**. Także w pierwszym kwartale 2020 r. władze litewskie wstrzymały dostawy 75 ton mięso drobiowego. Litewska Państwowa Służba Żywności i Weterynarii przeprowadziła w tym kwartale ponad 800 kontroli importowanego mięsa drobiowego. Większość z nich była związana z zagrożeniem ptasią grypą w Polsce pod koniec ubiegłego roku oraz z ochroną litewskiego sektora drobiarskiego. **Spośród 19 partii niebezpiecznego drobiu, 18 pochodziło z Polski**”;*
- *„**NIK oceniła, że brakuje jednolitych standardów uboju – niezależnych od skali i miejsca jego prowadzenia (...)** Audyt pt. Ocena funkcjonowania kontroli urzędowych dotyczących produkcji mięsa wołowego przeprowadzony w ubojni, w której w styczniu 2019 r. stwierdzono **nielegalny ubój chorych krów, wykazał poważne braki w realizacji urzędowych kontroli (...)** przy ocenie ryzyka i planowaniu kierunków kontroli urzędowych odpowiednie służby weterynaryjne nie brały pod uwagę szeroko dostępnych informacji o pośrednikach poszukujących chorego czy rannego bydła”;*
- *“Kontrola dotycząca **wykorzystywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej** w województwie lubuskim wykazała, że **podejmowane w ramach nadzoru kontrole i badania monitoringowe nie pozwalały na rzetelną ocenę zasadności i prawidłowości stosowania antybiotyków, a także nie gwarantowały ochrony konsumentów przed skutkami ich nieprawidłowego stosowania**”;*
- *„**Polska zajmuje drugie miejsce w Europie pod względem zużycia w hodowli zwierząt najsilniejszych antybiotyków stosowanych w leczeniu chorób u ludzi; stosowało je aż 70% hodowców zwierząt z woj. lubuskiego objętych monitoringiem wody i pasz, zaś***

w hodowlach indyków i kurcząt rzeźnych odsetek ten był jeszcze wyższy i przekraczał 80%”;

- *“W latach 2013–2014 zidentyfikowano 486 przypadków prowadzenia nielegalnego uboju zwierząt na użytek własny, z tego 12 – dotyczyło wprowadzenia do obrotu mięsa pochodzącego z takiego uboju. Ponadto w 63 przypadkach mięso z ubitych świń nie było badane w kierunku wykrycia włośni”*;
- *„Pobranie z diety azotanów, obecnych m.in. w wędlinach, peklowanym mięsie, parówkach, czy kielbasie, u znacznej części badanych przekraczało 100% ADI². Głównie u najmłodszych dzieci – 160,8% ADI i mężczyzn w wieku 18–74 lata – 121,8% ADI”*;
- *„Dokonana ocena bezpieczeństwa stosowania azotanów i azotynów potwierdziła niektóre dowody na związek azotynów w diecie z nowotworami żołądka oraz połączenia azotynów i azotanów z przetworzonego mięsa z nowotworami jelita grubego”*;
- *“W okresie od grudnia 2016 r. do stycznia 2019 r., głównie w wyniku sygnałów zewnętrznych (donosów), Inspekcja Weterynaryjna potwierdziła 290 przypadków nielegalnej działalności producentów żywności pochodzenia zwierzęcego dotyczącej skupu, uboju oraz jej przetwórstwa”*.

Powyższe fragmenty stanowią jedynie niewielki wycinek wniosków przedstawionych przez NIK w swoim raporcie. Należy jednak zauważyć, że konsekwentnie przewija się w nich jeden zasadniczy motyw – **dotyczący realnej szkodliwości dla konsumentów produktów zwierzęcych i odzwierzęcych**. Powszechna praktyka nielegalnego uboju, braku kontroli nad tym, czy produkt nie jest skażony drobnoustrojami czy faszerywany antybiotykami stanowi nie tylko problem w Polsce (choć, niestety, w dużej mierze), ale również w całej Unii Europejskiej. **Wywiera to niebagatelny wpływ na zdrowie (często nieświadomego) konsumenta oraz wzmacnia poczucie zagrożenia**. Negatywne konsekwencje dotyczą przede wszystkim osoby w pułapce ubóstwa, które nie są w stanie zmienić swoich nawyków żywieniowych – spożywają

² ADI – Acceptable Daily Intake; Akceptowalne Dienne Spożycie.

one bowiem produkty pochodzenia zwierzęcego nie z własnego wyboru. Jest to konsekwencją faktu, iż takie produkty korzystają z wielomilionowego dofinansowania do produkcji pochodzącego ze środków państwowych.

Powyższe ustalenia poczynione przez NIK potwierdzają wnioski płynące z licznych raportów wskazujących, że w mięsie mogą pojawić się bakterie takie jak *Salmonella* bytująca w drobiu, ale też *Listeria* czy *Campylobacter*. **Po zjedzeniu przez człowieka mogą one bowiem wywołać groźne dla zdrowia dolegliwości gastryczne i zaburzyć prawidłowe funkcjonowanie układu pokarmowego.** Ryzyko zarażenia się wzrasta w przypadku zjedzenia surowego mięsa takiego jak tatar lub krwisty stek. **Obróbka termiczna nie eliminuje natomiast zagrożeń wynikających z faktu obecności w mięsie antybiotyków i innych substancji chemicznych (a i tak nie eliminuje wszystkich zagrożeń biologicznych).** Mięso (zarówno przetworzone, jak i nieprzetworzone) stanowi karcinogen, co zostało potwierdzone w badaniach naukowych³. **Badania przedstawione w raporcie dowiodły, że regularne spożywanie wieprzowiny, wołowiny i innych gatunków czerwonego mięsa może być przyczyną rozwoju nowotworów – znajdują się w nim bowiem czynniki rakotwórcze, takie jak akryloamid, azotany i azotyny (wskazane w raporcie NIK).** Zależność pomiędzy spożyciem mięsa (w szczególności przetworzonego) a występowaniem nowotworów zaobserwowano dla raka jelita grubego, trzustki i gruczołu krokowego.

Mając na uwadze powyższe, wzywamy – zarówno w Polsce, jak i na poziomie unijnym – właściwe organy oraz polityków i decydentki do podjęcia zdecydowanych działań w przedmiocie odejścia od wykorzystywania zwierząt w produkcji żywności, m.in.:

- przekierowania środków finansowych z sektora produkcji żywności zwierzęcej do roślinnej, w zakresie dopłat, środków na badania i rozwój, środków na promocję produktów, środków na wsparcie inwestycyjne oraz wsparcie edukacyjne dla kadry;
- opracowanie programów promocji żywności roślinnej, edukacji dla obywateli i obywaterek

³ Por. Raport Międzynarodowej Agencji Badań Nad Rakiem (IARC, International Agency for Research on Cancer) podsumowujący wyniki ponad 800 badań z ostatnich 20 lat, dotyczących związku pomiędzy spożyciem mięsa a częstością występowania raka.

w zakresie zdrowego odżywiania się i systemu żywności;

- wsparcia w zakresie badań i rozwoju dla produkcji żywności roślinnej w tym roślinnych zamienników, a raczej następców produktów zwierzęcych;

Raport NIK wskazuje na fakt, iż zdecydowana większość zidentyfikowanych naruszeń oraz zagrożeń dotyczy żywności pochodzenia zwierzęcego, która nie dość, że sama w sobie jest szkodliwa dla zdrowia, to do tego ulega łatwemu zainfekowaniu i zepsuciu. Kontrola takiej żywności stanowi żmudne, wręcz niewykonalne zadanie – a jak pokazał raport NIK, wszelkie działania podejmowane do tej pory przez właściwe organy są albo fasadowe, albo nieskuteczne. Skala naruszeń dotycząca produktów niebędących pochodzenia zwierzęcego była nieporównywalnie mniejsza – w związku z tym oczywisty jest wniosek, że konieczne jest zaangażowanie sił i środków inwestycyjnych przez państwo w promowane i rozwój zdrowej, roślinnej żywności. Takie działania są także spójne ze strategią UE Od pola do stołu i Europejskim Zielonym Ładem.

Niesie ona ze sobą nieporównywalnie lepsze skutki dla zdrowia człowieka, zaś ewentualne naruszenia w toku jej produkcji i nadzoru nie wywrą tak negatywnych efektów (rozwój nowotworów, przenoszenie patogenów, faszerozowanie antybiotykami i suplementami niewiadomego pochodzenia) tak jak ma to miejsce w przypadku mięsa i produktów odzwierzęcych.

Z poważaniem

Zarząd Green REV Institute

Apel podpisali:

1. Ekowborca
2. Fundacja Czarna Owca Pana Kota
3. Fundacja Klub Myśli Ekologicznej
4. Fundacja Ne_Ni
5. Fundacja NOGA W ŁAPE
6. Fundacja Prosiaczka Eugeniusza "Gieniutkowo"
7. Fundacja ProVeg
8. Fundacja Psubraty
9. Fundacja Rzecz Społeczna
10. Humane Society International w Polsce
11. Klub Gaja
12. Polska dla Zwierząt
13. Rodzice dla Klimatu
14. Roślinna Strona
15. Społeczna Straż Ochrony Zieleni Szczecina
16. Stowarzyszenie "Nasz Bóbr"
17. Stowarzyszenie Mężczyźni Przeciw Przemocy
18. Stowarzyszenie na Rzecz Azylu dla Świń Chrumkowo
19. Stowarzyszenie Protest Porszewice
20. Stowarzyszenie Wiosna Bez Granic
21. V-Gun dla Zwierząt